תשעים ריס שבעה ומחצה לכל מיל [א]על כל סוכה וסוכה אומרין לו הרי מזון והרי מים [ב]ומלוין אותו מסוכה לסוכה חוץ מאחרון שבהן שאינו מגיע עמו לצוק [ג]אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו [ד]מה היה עושה חולק לשון של זהורית חציו קשור בסלע וחציו קשור בין שני קרניו ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולא היה [ה]מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים [ה]בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך [ו]ומאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלים ר' שמעון אומר משעת דחייתו לצוק: **גמ'** תנו רבנן [ו]עשר סוכות ושנים עשר מילין היו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר תשע סוכות ועשרה מילין ר' יוסי אומר חמש סוכות ועשרה מילין היו וכולן על ידי עירוב אמר רבי יוסי סח לי אלעזר בני אם על ידי עירוב יכולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין כמאן אזלא הא דתניא חוץ מאחרון שבהן שלא הגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו כמאן כר' מאיר: על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים: [ז]תנא מעולם לא הוצרך אדם לכך [ח]אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו: מה היה עושה חולק לשון של זהורית: ונקטריה כוליה בסלע כיון דמצוה בשעיר דילמא קדים ומלבין ומיתבא דעתיה ונקטריה כוליה בין קרניו זמנין דגמיש ליה לרישיה ולאו אדעתיה: ת"ר [ט]בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומתביישין התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים ועדיין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו אמר ר' נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים וכיון שהגיע שעיר למדבר היה מלבין וידעו שנעשית מצותו שנאמר [י]אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: לא היה מגיע למחצית ההר: איבעיא להו אותן אברים מה הן בהנאה רב ושמואל חד אמר [כ]מותרין וחד אמר אסורין מאן דאמר מותרין

דכתיב

תשעים ריס. היו מירושלים ועד (א) צוק הר גבוה וזקוף כדאמרי' בבבא מציעא [ו] עלתה לראשי צוקין ונפלה: **שבעה ומחצה ריס לכל מיל.** הרי לתשעים ריס י"ב מיל והם י"א מסעות מירושלים לסוכה הראשונה מסע אחד ומסוכה לסוכה עד י' סוכות ט' מסעות הרי י' מסעות ומסוכה אחרונה לצוק מסע אחד הרי לכל מסע ומסע מיל חוץ מאחד מהן שיש בו ב' מילין היינו דקתני ומלוין אותו מסוכה לסוכה שהמיל הוא תחום שבת חוץ מאחרון שהוא רחוק ב' מילין ומלויהו מיל ועומד מרחוק ורואה את מעשיו והחשבון הזה אינו שוה לחשבון שיסד רבי אלעזר [ז] קליר ובשלשים קנים הוא קצב הרים אותו חשבון אינו עולה לאלפים אמה המיל אבל בברייתא דהאזינו בספרי [ח] מצינו שם מידת חלוקת ארץ ישראל לעתיד לבוא רוחב גבול כל שבט ושבט שבעים וחמשה מיל וגם רבי אלעזר קליר יסד כן בפיוט ארמן בנקיון כפות [ט] ברוחב ע"ה מיל מרילותיה והם כ"ה אלף קנים שבספר יחזקאל (מה) שנאמר ומן המדה הזאת תמוד וגו' וכל קנה ו' אמות הרי ק"נ אלף אמה תן לכל אלפים אמה מיל הרי ע"ה מיל: **הרי מים והרי מזון.** בגמרא מפרש אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו: **שאינו מגיע עמו לצוק.** כמו שפירשתי לפי שהוא רחוק ב' מילין: **חולק לשון של זהורית.** בגמרא מפרש טעמא: **בא וישב לו.** חוזר עד סוכה האחרונה אע"פ שהיא חוץ לתחום אפילו ברשות אין לו אלא אלפים אמה ממקום שילא לשם ברשות לזה התירו לפי שהוא מעונה וחלש ועוד שירא לעמוד יחידי במדבר משתחשך: **מאימתי מטמא בגדים.** דכתיב והמשלח את השעיר יכבס בגדיו (ויקרא טז): **גמ' חמש סוכות ועשרה מילין.** וכל אחד מלויהו יותר ממיל או [י] עד הסוכה על ידי עירוב: **סח לי אלעזר בני.** בלשון שחוק על דבריי ואמר לי אם ע"י עירוב דיי לנו בב' סוכות שיהיו בני ירושלים מלוין אותו שני מילין ומסוכה ראשונה ילאו לקראתו ב' מילין הרי ד' מילין שאתה יכול להרחיק הסוכה מירושלים וסוכה השניה לסוף ארבעה מילין של ראשונה ויהיו מקצת בני הראשונה מערבין לצד השניה ומקצת יערבו לצד ירושלים וכן בני שניה מקצתן מערבין לצד הראשונה לצאת לקראתו ב' מילין ומקצתן מערבין לצד צוק ללוותו ב' מילין: **כמאן כרבי מאיר.** דאילו לרבי יהודה ורבי יוסי אף האחרון מגיע לצוק: **לא צריך אדם לכך.** לא נצרך אדם המשלח לאכול בדרך אלא מה טעם אמרו לו כן שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו להיות רעב כמי שאין לו: **כיון דמצוה בשעיר.** לדחפו לאחוריו כדכתיב (שם) אל ארץ גזירה דבר המתגזר ויורד אי אמרת נקטריה כוליה בסלע זמנין דקדים ומלבין קודם דחיפת השעיר ומייתבא דעתיה משמחת ליבון החטאים ולא איכפת ליה לקיים מצות השעיר לפיכך קושר באחרונה חציה בין קרניו ועיניו תלוין בו ומאחר שהוא עסוק בו באחרונה לא ימיח מלדחפו והיא לא תלבין לחצאים עד שתגמר מלאכת כולה: **דגמיש ליה לרישיה.** יכוף ראשו תחת גופו כשיפול לאחוריו ולא יוכל לראות הלשון אם הלבין:

דכתיב

רבי יהודה אומר תשע סוכות ועשרה מילין. יש ספרים שיש כהן עשר סוכות אם כן לפי זה האחרונה היתה עומדת בצוק ושמא משום חולשא דמשלח כדי שלא יצטרך לחזור וילין שם: **וכולן על ידי עירוב.** מכאן מקשים אהא דאמר בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף נא.) כזה יהו כל שובתי שבת פירוש אלפים דתחום שבת ומעביר ד' אמות ברשות הרבים כולהו נותנין להם אלכסונן ומפר"ת דבכל צד שילך נותנין לו אלכסון ויכול לילך בשבת אלכסון של אלפים ובכל מקום שמזכיר בגמרא עמוד הרחב ד' על ד' לאו דווקא אלא בעי שיהא ריבועו כשיעור אלכסון של ד' על ד' דהיינו ה' טפחים ושלש חומשין וגבי כוורת בפ"ק דשבת (דף ח.) דנקט רחבה ו' ולא נקט רחבה ד' כמו בכל דוכתא משום דבכל דוכתא דאיירי במרובע לא הוה צריך למינקט אלא ד' וממילא ידענא כמו שהוא באלכסונו כן הוא בכל מקום אבל סתם כוורת עגולה היא ואי הוה נקט רחבה ד' הוה משמע מכל צד כי כוורת אין לה אלכסון וקשה לפי' מכאן משמע דתחום שבת מיל והיינו אלפים ותו לא כמו שהוכיח רש"י מיהו יש לומר דסימנא בעלמא הוא מיל כמו בכל דוכתא דנקט אלפים אף על גב דיהבי' ליה אלכסון הכי נמי הכא נקט מיל אף על גב דיהבי' ליה אלכסון מיהו קשה לפירושו דהא פאות דשבת ילפינן מערי לוים וערי לויים אין נותנין אלא לפאות העולם כדאיתא בפרק כילד מעברין (עירובין דף נו:) על כן פירש רבינו שמואל דההולך ממזרח העולם למערבו או מצפון לדרום אין נותנין לו פאות אבל ההולך מקרן דרומית מערבית של עולם למזרחית צפונית נותנין לו פאות ועמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' על ד' אם העמיד ריבועו לריבועו של עולם חרק ונח על גביו חייב ואם אלכסונו עומד לריבוע העולם אינו חייב עד שיהא ריבועו ה' טפחים וג' חומשין [ל]: **כמאן אזלא הא דתניא חוץ מאחרון שבהן בו'.** תימה לי אמאי לא קאמר כמאן אזלא הא דתנן חוץ מאחרון שבהם דהא במתניתין נמי קתני לה וליכא למימר דגרסינן דתנן כמו יש ספרים שהוגה כהן דתנן ומתני' קאי דאם כן אמאי מיבעי ליה אסיפא מרישא הוה מצי לאוכוחי דמתני' אתיא כרבי מאיר דקתני מירושלים עד צוק צ' ריס ז' ומחצה לכל מיל דהיינו כרבי מאיר דאמר י"ב מיל ונראה לי דגרס דתניא וסיפא דהא ברייתא דאתינן עלה היא ובתר פלוגתא דרבי מאיר ור' יהודה ורבי יוסי קתני לה ועל כן מתמה גמרא אף על גב דרבי מאיר הוזכר ברישא ובתר הכי ר' יהודה ובתר הכי רבי יוסי לבסוף הוה משמע דמסקנא דמילתא דר' יוסי היא להכי איצטריך לאשמועינן דאתאן לת"ק דהיינו רבי מאיר וכי האי גוונא איכא בפ"ק דסנהדרין (דף ו:) דן את הדין אתאן לת"ק ונפרק לא יתפור (ב"ב דף קה:) נמי איכא כי האי גוונא:

אטו

מסורת הש"ס

א) חולין דף יח., ב) תוספתא פ"ג [ה"ח], ג) [לעיל יח: וש"נ], ד) ר"ה לא., ה) [מעילה יא:], ו) [דף לג.], ז) [בפי' שקלים בסילוק המתחיל אז ראית], ח) [בג יג], ט) [ליום כ' של סוכות בסילוק המתחיל כי אקח מועד], י) [רש"ש ממ"ו], כ) [וע"ע תוס' עירובין נא. ד"ה כזה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תשעים ריס כו' מירושלים ועד הצוק צוק הר גבוה:

תוס' ישנים

העתיד לגבות איכא דיעותא שלא נגבת כלל מיכותא שיגיע ללשכה והא דאמר בפרק במה בהמה (דף קח.) גבי תורד טלה מחזירו בשלמא שוקל את שקלו כדתנן תורמין על האבוד כו' פי' ואינו עושה לו שום טובה אבל פורע חובו הא מיפרשי ליה משמע אבל גבי שקלים אינו עושה לו שום טובה אבל האבוד קאי אבל עתיד לגבות עושה ולאי טובה לספרישים. מ"ר. וריב"א פירש על האבוד כגון שנאבדו קודם שנתרמה תרומה דבני העיר שוקלים אחרים תחתיהן ותורמין עליו אע"פ שלא בא עדיין ללשכה ועל הגבוי שלא יגבה עוד אפילו לא יבא לידי הגזבר כגון אבוד אחר שנתרמה תרומה דנשבעין לגזברין ועל העתיד לגבות שלא נגבה מעולם וצ"ל דוחק דאבוד ועתיד לגבות הכל אחד או (אם לא) דאיכא תרי גווני עתיד לגבות ובפירוש רבי עיקר: חובות של שנה זו קריבות לשנה האחרת. בין שקלים בין קרבנות ולהכי פריך ליה מפר ושעיר של יוה"כ: שאין חטאת ליוטר מתה. אבל דייניה כי האי גוונא מתה וכגון שנמלאת אחר כפרה דאי קודם כפרה הא אמרינן (לעיל) דאחו שילנה יקריב דקאמר נמכפר בשאינה אבודה אבודה מתה הא איפכא פלוגי רבי ורבנן בתמורה (דף כב:) דלרבנן רועה ומפתחא לא פלוגי בפלוגתא דרבי ורבנן וא"ת מאי פריך ליה מפר ושעיר של יום הכפורים דמתה לר' יהודה היינו משום דחטאת שכיפרו בעליה למיתה אזלא כיון שנמלאת אחר כפרה כדפרישית והאי טעמא לא שייך בשקלים י"ל [כיון] שראויה ליום הכפורים אחר אין זה כפרו בעליה דלא שייך אלא גבי חטאת חלב או דם [ב] שהיה בא על חטא מבורר אבל זו אפילו לא היה בא כלל אלא טומאת מקדש וקדשיו שמכפר עליו צריך להביא ביום הכפורים אחר. מ"ר. וכן פירש ריב"א ועוד הוסיף כי אע"ג [ג] שיכפר זה על טומאת מקדש וקדשיו של אחר יום הכפורים זה [ד] ולא על של לפניו מ"מ לא מיקרי כפרו בעליה כיון שלא בא על חטא מבורר וא"ת אמאי לא פריך ממתני' את שעיר המשתלח יספך הדם נספך הדם ימות שעיר המשתלח ולא אמרינן יקרב בשנה הבאה (לשון מורי הרב) דשאני התם שנדחה דבעלי חיים נדחין אבל אבודה אינו [דחוי] שנעשה כאלו אם היה בעין לפניו. (לשון מורי הרב): פר ושעיר של יוה"כ שאבדו. אומר ריב"א דאבדו היינו אחר הגרלה דאי קודם הגרלה הן ראוין לשעיר הנעשה בחוץ ואפילו נמצא אחר יוה"כ יכול להקריבו ברגלים השנה או ברגלים כדמשמע בפרק קמא דשבועות לרבי שמעון הואיל וכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו ואמרינן התם דבשעיר הפנימי מודה רבי שמעון דאפשר להקריבו הואיל ובאו על מזבח החיצון לאפוקי פנימי שאינו בא אלא על מזבח הפנימי משמע הא קודם הגרלה דאי על מזבח החיצון כיון שראוי לשעיר הנעשה בחוץ: [ה] קרבנות ציבור קאמרת שאני קרבנות ציבור כדרבי עני כו'. תימה דהכי נמי שקלים של שנה זו קונין מהן קרבנות ציבור ואי יקריבו לשנה הבאה הא ליכא תרומה חדשה דבכה"ג איירי ריב"א ה"ם קרבנות ציבור קאמרת התם ודאי מודה רבי יהודה כי הכא שצריך לעשותם מתרומה חדשה משום דרבי טבי והא דקאמר עולין להם לשנה הבאה היינו היכא דשקול שקלים שני פעמים ויביאום לשנה אחרת לא יניחום אלא לאותם חדשים של שנה זו ונפטרו בכך הבעלים ותורמין עליהם כאילו לא אבדו ולא ימיתום עם אותם של שנה שעברה [ו] אלא לחדשים אלו ואפילו לא פשעו הבעלים כלל. ג"ר: ונייתי ונגריל. פי' ליום הכפורים אחר יעשה גורל חדש אבל מה שהגריל ביום הכפורים של אשתקד לא מהני מידי ותימה לריב"א אם כן שאין הגורל מועיל כלום למה ימות והלא יכול לשנותו לשעיר הנעשה בחוץ ולשעירי הרגלים ויש לדחות דמכל מקום מהני מה שהגרילו עליהם שאין לשנותם לשום שעיר ואע"ג שאינו מועיל כלום לענין שכשיבא יום הכפורים אחר יגרילו ואולי יפול על של שם על עזאזל [ועל של עזאזל על שם] שיהיה הגורל להפך ממה שהיה אשתקד. ג"י. ויש מפרש פירוש אחר ואינו כדי: משום גזירה יומתו. לכל הני אמוראי דהכא דפרכינן הך פירכא סבירא לכל חד וחד דגזירה דיליה המירה מדמכריא ויש להן למות משום (אימה) גזירה: הא לא קשיא כו'. הוה מצי למימר דהיא גופה מעלות שעברה שנתה כרבנן אלא ניחא ליה לישנא אפילו לרבי משום הך גזירה: דתניא רבי אומר שנה תמימה כו'. ושנת קרבנות נמי ילפינן לרבי משנת בתי ערי חומה מכאן קשה לרבי על פי' רש"י שפירש בפרק קמא דראש השנה (דף ו:) גבי בל תאחר דקאמר שנה בלא רגלים היכי משכחת לה כשאלו לרבי משכחת לה כגון דאקדשה בתר חג המצות דכי מטי שילהי אדר בתראה שתא מליא פירוש שנה של חמש רגלים לא מלאו עד כ"ב לאדר בתראה מנה משם [י"א יום] ומעמיד ברלאם ניסן והוה ליה למימר דכי מטי ריש ניסן ופי' ר' שמעון

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה ז:
לה ו מיי' פ"ה מהלכות פרה הלכה ו:
לו ז מיי' פ"ג מהלכות עבודת יוה"כ הל' ז:

תורה אור השלם

ו. לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: ישעיהו א יח

מוסף רש"י

למי שאין לו פת בסלו. אוכל היום ודואג על למחר (לקמן עד:). **לשון של זהורית.** צמר סרוק ומשוך כעין לשון וצבוע אדום וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח והיה מלבין מאליו והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנאמר (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (לעיל לט.).

רבינו חננאל

ת"ר י' סוכות וי"ב מילין היו דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר ט' סוכות וי' מילין היו. ר' יוסי אומר ה' סוכות וי' מילין היו פשוטין הן כולן [א] אצל זה שאומר וכולן על ידי עירוב. א"ר יוסי שח לי אלעזר בני אם ע"י עירוב יכול אני לעשות בשתי סוכות וי' מילין, צריך פירוש וזה פירושו, עושה ברחוק ארבעה מילין מירושלים סוכה, ומרחיק ד' מילין ועושה סוכה אחרת. והמבקש ללוות המוליך שעיר המשתלח, יוצא מירושלים ומערב בסוף מיל, והוא אלפים אמה שהן תחום שבת, כדי שיהא רשאי עוד לילך מיל אחר שהוא אלפים אמה אחרית. נמצא מהלך שני מילין מירושלים שהן ד' אלפים אמה, והשוכנים בסוכה יוצאין מיל כלפי ירושלים ומערב כדי להלך מיל אחר, נמצאו היוצאין מירושלים הולכין עמו שני מילין ומוציאין שם (הם) [האנשים] שיצאו מן הסוכה וחוזרים האנשים שבאו עמו מירושלים והולכין עמו הם שבאו מן הסוכה מיל על ידי עירוב ומיל תחומם הנה ד' מילין. וכן בין סוכה לסוכה ד' מילין בענין הזה. אחרים מערבין לצד זה ואחרים מערבין לצד זה הנה ח' מילין, נשארו ב' מילין יוצאין עוד היושבים בסוכה השניה הם שלא עירבו בצד האחר שבין סוכה לסוכה הולכין עמו מיל תחומם ומיל על ידי עירוב הרי י' מילין. אבל אליבא דר' מאיר דאמר י"ב מיל נשארו ב' מילין עומד מרחוק ורואה מעשיו. שחלק לשון של זהורית חציו קשור בסלע, דחייש דילמא כייף לרישיה זה השעיר ולא יראה ויראה מה שבסלע. ולמה היה קושר בין קרני השעיר, אמרינן [ב] הואיל ובו מתכפרין דלמא קדים ומלבין [ג] כדכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. ולא היה מגיע למחצית ההר עד שנעשה איברים איברים. אותן איברים רב ושמואל חד אמר מותרים בהנאה הן, כלומר להאכילם לבהמות וחד אמר אסורין.

א) אינו מובן ואולי דצ"ל אבל זה שאומר וכולן ע"י עירוב אמר ר"י סח לי וכו'. ב) נראה דצ"ל אמרינן כיון דמצוה בשעיר וגו מתכפרין דלמא קדים ומלבין ולא יקיים מצות הדחיפה. ג) נראה דחסר כאן וצ"ל א"ר נחום וכו' בראשונה היו קושרין וכו' דכתיב אם יהיו וגו'.

א) צ"ל אלא. ב) שאינה באה אלא על חטא כצ"ל. ג) צ"ל שלא יכפר. ד) צ"ל אלא. ה) ע"כ צריך לבף סה ע"א. ו) צריך לבף סה ע"ב. ז) דחדשים הם הואיל ולא פשעו כצ"ל.